

אריה-מחלוק במארוקו

זוהי מעין מיבלת וסטיפוניט חרדית.

שם מצא דרעי את עצמו. הספרדים היו במיעוט קטן, וחיו כהחכא. הם קיבלו מינהגים אשכנזיים. למשל, אשכנזים לובשים טלית רק אחרי חתונתם, ואילו אצל הספרדים לובשים טלית עם הנחת התפילין, מגיל 13. דרעי, ספרדי בעל-הכרה כבר אז, סירב לנהוג כמינהג האשכנזים ולבש טלית בישיבה. הוא גם זיהה את עצמו בשם מחלוק. הדבר התקבל יפה אצל התלמידים האשכנזיים. הוא הגיע למעמד הבכיר של מסררי חרדים. נראה כי בתקופה זו התגבש אפיו של דרעי, ושם, כפעם הראשונה, הרגיש שהוא בכית.

בתקופה זו אירע גם המאורע החשוב הבא בחייו של דרעי: הוא הכיר את הרב עובדיה יוסף היכרות שעמדה לשנות את כל מסלול חייו.

● ליד הסלון

בחוריהישיבה החרדיים לא אהבו את הרב עובדיה יוסף, כלשונו המעטה. הוא סימל בעיניהם את כל הפסול במחנה הדתי. הוא היה הרב הראשי הספרדי, לצידו של הרב האשכנזי שלמה גורן.

בעיני המחנה החרדי, רב ראשי אינו אלא פקיד של מדינת-ישראל הציונית, אדם שמכר את נישמתו למנגנון החילוני.

אמנם, עובדיה יוסף נחשב קצת יותר מקורב למחנה החרדי מאשר גורן, אבל גם אליו התייחסו בחוריהישיבה בזלזול. בקרב האברכים של ישיבת-חברון שורת אווירה שחצנית למדי. הם רואים בעצמם מעין סיירת-מטכ"ל של המחנה הדתי. גם דרעי נחשב באווירה זו.

כשבא דויד יוסף, בנו של הרב הראשי, ללמוד בישיבת-חברון, סבל קשות. היה עליו לגנון על אביו מול התקפות בלתי-יפוסקות. הוא ניסה להתקרב לדרעי, אחיורלעדה, הצעיר ממנו כשנתיים, אך לא הצליח. עד שהציע לדרעי הצעה שאי אפשר היה לסרב לה.

לעובדיה יוסף, כך אמר לדרעי, יש בן נוסף, משה, הלומד בכיתה ה'. האב רוצה שבנו זה יקבל שיעורים פרטיים. דויד הציע את הג'וב לדרעי.

כבר אז התגלה דרעי הצעיר כאיש-מיקוח מעולה. כמה כסף? שאל.

«כסף? מה כסף?» תמה דויד יוסף, «זה הבן של עובדיה יוסף».

«מה איכפת לי הבן של עובדיה יוסף?» השיב דרעי, «אני צריך כסף! ואכן, היה דרוש לו כסף לחליפות. הוא גם העמיד תנאי חצוף נוסף: «לא אסע באוטובוס!» הוא דרש שבכל יום יבואו במכונית לביתו, לאסוף אותו במכונית. וכך היה. למשך ארבע שנים בא הנהג מדי יום, בשעת ארוחת-הערב, ואסף את דרעי לבית הרב עובדיה יוסף. דרעי לימד את בן הרב, והשתכר כמה מאות דולארים בחודש — הון עתק בשביל בחור-הישיבה העני. הוא היה בן 17 כאשר התחיל בכך, והשיעורים נמשכו עד סמוך לחתונתו, כשהבן משה סיים כיתה ח' ונכנס ל«ישיבה קטנה».

ביתו של הרב יוסף צנוע. יש בו שני חדרים, סלון ועוד חדר קטן. הכל מלא בספרים. הרב ישב כל היום בסלון ובתב, ואילו דרעי לימד את הבן בחדר הקטן הסמוך, שם שמע כל מילה שנאמרה על-ידי הרב.

לא היה לו קשר עם הרב, מלבד אמירת שלום. פעם בשבועיים-שלושה היה הרב קורא לו, שואל כמה שיעורים נתן, מוציא איזה ספר מן הספרייה הענקית, מוציא מתוכו כסף ומשלם.

הספרייה הענקית של הרב משמשת גם כארכיון וככספת. כל מיכתביו ומיסמכיו של הרב פזורים בתוך הספרים, וכך גם שטרות הכסף. הרב יודע היכן נמצא כל אחד מ-15 אלף ספריו, ואם משהו הוצא ולוא כך, אחר, הוא מבחין בכך מייד.

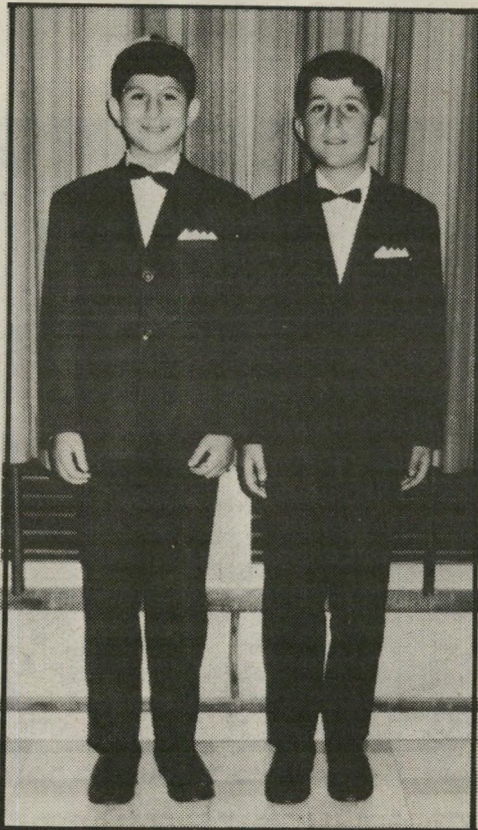
בהדרגה נכנס דרעי לעניינים. כשהיתה לו הזדמנות היה מוציא ספרים ומעייין בהם, לא כדי לרעך מה כתוב בהם, אלא כדי לקרוא את המיכתבים המאוחסנים בהם ואת ההערות על הספר שרשם הרב בכתב-ידו בשוליים («זה חמור!»)

האח, נשכר אולם העצמאות בבתים ונערכת חגיגה, כמקובל אצל המארוקים.

מטעמי חיסכון, ומכיוון שאריה למד עם אחיו באותה הביתה, הוחלט לערוך באותו המעמד גם את חגיגת הבר-מצווה שלו, אף שהיה צעיר בשנה ותישעה חודשים, בן 11 בלבד.

מכיוון שלא היה ברור אם צריך הילד להניח תפילין בגיל זה, הלכו אל הרב ברוך טולדנו, מגדולי הרבנים בעדה המארוקאית, וזה פסק שאמנם עד גיל 13 אין הילד חייב להניח תפילין, אך אם הוא יודע איך מתפללים ויודע מה ערך התפילה, מותר לו. כך התחיל אריה דרעי להניח תפילין בגיל צעיר יותר מכל אדם אחר. אך הוא לא היה כשר למניין עד שהגיע לגיל 13.

היתה בעייה לגבי דרשת ברה-מיצווה של שני הילדים. זה היה חידוש עולמי. האחים עשו זאת בצורת שאלה ותשובה. האח הגדול שאל, האח הקטן ענה. כששכח האח הגדול באחד הקטעים את השאלה שלו, לחש לו האח הקטן את המילים. עד גיל 12 למד דרעי בחורה. אז התפרקה הפנימיה. האחים דרעי עלו לירושלים לישיבת פורת יוסף.

אריה (מימין) ואחיו בבר-המצווה

היתה זאת אם הישיבות הספרדיות, מוסד היסטורי. אולם בשנים ההן כבר היתה כירידה. היא לא היתה פנימיה, אלא אקסטרניט. לעשרת הילדים שבאו מישיבת-חרדה לא היה מקום למגורים, ועל כן שכרו להם מיבנה רעוע בסביבה, והציבו עליהם מדורי כושל. למעשה היו הילדים לברס, ראגו בעצמם לצרכיהם. בשבתות, כאשר הישיבה היתה סגורה וכל הילדים האחרים היו הולכים לבתיהם, נשארו העשרה במעין קומונה. אריה דרעי היה צריך להרוויח כסף לצרכיו. הוא מצא מין פרנסה. כאשר חולה היה זקוק לקריאת חז"נים או כאשר משהו חיפש עשירי למניין ליד הכותל, היו קוראים לו.

במשך שלוש שנים למד בישיבה הספרדית. חבריו מעדיים עליו שהיה שובב גדול, ולא אחת הוציא אותו הרב עציון מן הכיתה. אז היה דרעי מכין קפה בשביל הרב וחוזר לכיתה. הוא היה מעין בן-הזקונים של הרב.

אולם ישיבה זו לא סיפקה את דרעי. שררה בה אווירה ספרדית חמימה, נאיבית כלשהו, אבל הלימודים לא היו די חריפים לילד בעל מנת-מישכל כה גבוהה. הרבנים עצמם הבחינו בכך, ובאחד הימים יעצו לו לעבור לישיבה אשכנזית, שבה יש קצת יותר פילפל אינטלקטואלי, וגם סוג אחר של חיים.

במשך השנתיים הבאות, עד גיל 17, למד דרעי בבית וגן, בישיבת קול יעקב. בהנהלת הרב הרס, שהיה כוכב עולה בציבור הספרדי. היה זה שילוב של ישיבה ספרדית וישיבה אשכנזית.

לבסוף, בגיל 17, עבר דרעי לישיבת חברון. היודעה בייחודה. בישיבה זו מנהלים התלמידים עצמם את המוסד. הבחורים המבוגרים הם המחליטים על כל דבר וקובעים מי ילמד באיזה חדר. גם ראשי-הישיבה מתייעצים על התלמידים, לפני קבלת ההחלטה.

שם של חממה לפושעים צעירים. דרעי ואחיו ניצלו מגורל זה, תודות לפנימיות.

בבית שררה אווירה לא-ניעמה. האב בן 35 היה בלתי-מרוצה מעבודתו, שהיתה נכחנת ירידה במעמד. התנאים הכלכליים היו קשים. אריה ואחיו הנכור לא הלכו לבית-הספר וישבו בבית, על המיזוורת.

ואז קרה הדבר ששינה את מהלך-חייו של אריה דרעי. למישפחה היה קרוב, הרב שוקוס, שהיתה לו פנימיה עוד במארוקו. אריה ואחיו הנכור נשלחו לפנימיה לילדי-עולים, מעין חטיבת-ביניים מכיתה ז' עד ח'. כל התלמידים היו עולים חדשים ובני עליית-הנוער. הוא שמע על ילדי-דרעי, שישבו בבית מבלי ללמוד, ובא להפציר בהורים לשלוח אותם לפני-מיה שלו.

האם סירבה. במארוקו לא היה זה מקובל להיפרד מן הילדים. אולם הרב הצליח לשכנע אותה שאם ישראו הילדים בבית, בתנאים כה קשים, הם יעלו על דרך הפשע. לבסוף נכנעה האם. אריה ואחיו הנכור נשלחו לפנימיה בחורה. כך הצטרף למחנה החרדי. כמעט במיקרה. אלמלא המיקרה, היה עולה על מסלול החינוך הממלכתי-ידי, ומגיע כסופו של דבר למחנה המפד"ל. זה היה סביר. הוא לא היה מגיע לחינוך החילוני, מפני שהאב היה מסורתי, אף שלא חשב במארוקו כיפה.

אין זה מיקרה חריג. כדי להבין מה שמתרחש כיום במחנה המיזורחי, יש לדעת כי לידים רבים מעולייה-מיזורה נשלחו לפנימיות החרדיות לא מטעמים אידיאולוגיים, אלא מפני שהישיבות האלה הצילו אותם משכונות-הפשע וסיפקו להם חינוך טוב יותר מאשר בתי-ספר מוזנחים רגילים. מבחינה כלכלית וחינוכית, היתה זאת האופציה הטובה ביותר שהיתה מצויה.

כאשר הבנים הלכו לפנימיה חרדית, השתנו בהכרח כל ארוחת-החיים בבית. המישפחה כולה הפכה חרדית. זה היה מקור התופעה שהולידה ברבות הימים את ש"ס. תנועת העבודה כלל לא שמה לב למתרחש. זה לא עניין אותה.

שני האחים דרעי הלכו לפנימיה בחורה, ולמדו באותה הכיתה. מאז גיל 9 ועד 15 למדו השניים תמיד בכיתה אחת. אריה הקטן למד בכיתה אחיו, שהיה גדול ממנו בשנה וחצי. כך למד מגיל צעיר חליט עם מבוגרים ממנו, להתחרות איתם במוחו ולפתח את כוחו העצמאי. כשהיה בן 9 וחצי, למד בחברת ילדים בני 12 ו-13.

האחים לא היו מאושרים בפנימיה זו. פעם, אחרי שחטף מכות ממורה — למעשה היתה זאת צביטה באוזן — החליט אריה לברוח הביתה. אבל לא היה לו כסף. בגלל העוני בבית, היו דמי-הכיס שלו מיוערים. במשך חצי יום הסתובב בחורה ואסף בקבוקים ורוקים. את אלה מכר במכולת, ובכסף שקיבל נסע הביתה. אחרי כמה ימים חזר, כמובן, לישיבה.

המסלול החרדי קבע כי הילד לומד בבית-הספר עד גיל 13, עובר ל«ישיבה קטנה», המקבילה לבית-ספר תיכון, עד גיל 16, ומשם ל«ישיבה גדולה», שם הוא נמצא עד החתונה. את המסלול הזה עבר אריה דרעי, אך תמיד בכיתה הרבה יותר גבוהה.

גם את הבר-מיצווה עבר בגיל מוקדם. כאשר הגיע זמנו של

אסתר דרעי בביתה בבתים

אלי דת, העולם הזה